

6. Μοναρχίες, Κοινά / Συμπολιτείες

Τα μοναρχικά καθεστώτα στη μητροπολιτική Ελλάδα

Ερωτήσεις ανάπτυξης

1.

ΠΗΓΗ 1

“Παραδοσιακά στοιχεία συναντά κανείς και στην πολιτική οργάνωση των Ηπειρωτών, γιατί μόνο στον 5ο π.Χ. αιώνα και σε μερικές μόνο φυλές, αντικαθίσταται η “ηρωική βασιλεία” των ομηρικών χρόνων από αριστοκρατικά πολιτεύματα. Μέχρι τότε, τη στρατιωτική, πολιτική και θρησκευτική εξουσία είχαν στα χέρια τους βασιλείς, που ήταν κληρονομικοί, όπως ακριβώς και οι ηγεμόνες των Μυκηναϊκών χρόνων, οι οποίοι πιστευόταν πως είχαν θεϊκές ιδιότητες, και θεραπευτικές ακόμη (όπως ο βασιλιάς Πύρρος)”.

Ι.Ε.Ε., τ. Γ₁, σ. 154

ΠΗΓΗ 2

“Κατά τον **Παυσανία**, οι προτάσεις των Ταραντίνων πρέσβειων έφεραν στο νου του Πύρρου την άλωση του Ιλίου και ήλπιζε πως τέτοια έκβαση θα είχε κι αυτός ο πόλεμος (εναντίον της Ιταλίας), αφού απόγονος του Αχιλλέως θα εξεστράτευε εναντίον αποίκων των Τρώων. Δεν είναι ανάγκη να απορριφθεί ως μύθευμα ένα τέτοιο κίνητρο του Πύρρου, ο οποίος ανήκε σε μια γενιά που είχε διαπλαστεί από το παράδειγμα του Μ. Αλεξάνδρου. Ο Πύρρος που προσπαθούσε με κάθε τρόπο να μιμείται τον ένδοξο εξάδελφό του (Μ. Αλέξανδρο) εμπνεόταν περισσότερο από το προηγούμενο της κατακτήσεως της Ανατολής ... Κατά τον **Ιουστίνο**, ο Πτολεμαίος Κεραυνός ... παραχώρησε (στον Πύρρο) (ικανό αριθμό) πεζών, ιππέων και ελεφάντων ... ο Αντίγονος Γονατάς του διέθεσε πλοία ... και ο Σελευκίδης Αντίοχος ... του πρόσφερε οικονομική βοήθεια. Έτσι ο Πύρρος εμφανιζόταν ως ηγεμών μιας εκστρατείας που επιχειρούσαν από κοινού όλοι σχεδόν οι βασιλείς της Ανατολής για τη σωτηρία των Ελλήνων της Δύσεως...”.

Ι.Ε.Ε., τ. Δ', σσ. 352-354

Αφού διαβάσετε προσεκτικά τις πηγές 1 και 2 και με βάση τις σχετικές πληροφορίες που σας παρέχει το σχολικό σας εγχειρίδιο:

- α) Να προσδιορίσετε τα βασικά χαρακτηριστικά της “ηρωικής βασιλείας”.
- β) Να περιγράψετε τα κίνητρα της δράσης του Πύρρου.

2. ΠΗΓΗ 1

“Ο ανήλικος βασιλεύς Θαρύπας κατέφυγε στην Αθήνα για να σωθεί από κάποια ολιγαρχική συνομωσία που η σπαρτιατική πολιτική οργάνωσε στην περιοχή του. Εκεί μύηθηκε στην αττική παιδεία και του χορηγήθηκαν δικαιώματα Αθηναίου πολίτη. Επηρεάστηκε (έτσι) ο νεαρός βασιλιάς από τη λαμπρότητα του αθηναϊκού κράτους, ώστε από εκείνη την εποχή εκτοπίζεται τελείως η κορινθιακή, και γενικότερα η πελοποννησιακή επιρροή στους **Μολοσσούς** ... Όταν ο Θαρύπας επέστρεψε στην Ήπειρο και ανέβηκε στο θρόνο, το 423/2 π.Χ. ο Ευριπίδης δίδαξε την **Ανδρομάχη** του στην **Πασσαρώνα** (“πρωτεύουσα” της Ηπείρου)· στο δράμα αυτό ... εκφράζεται δυνατό μίσος για τη Σπάρτη, και τονίζεται η ηρωική καταγωγή του βασιλικού γένους των Μολοσσών, που είχε κινδυνεύσει από τις σπαρτιατικές ενέργειες ... Από το τέλος του 5ου π.Χ. αιώνα στην Ήπειρο γίνονται ουσιαστικές μεταβολές· αιτία βασική υπήρξε το υπόδειγμα που έδωσαν οι Μολοσσοί με τον φιλοπρόοδο βασιλιά τους Θαρύπα”.

Ι.Ε.Ε., τ. Γ₁, σ. 158

ΠΗΓΗ 2

Ι.Ε.Ε., τ. Γ₁, σ. 159

Αφού μελετήσετε την πηγή 1 και παρατηρήσετε προσεκτικά το χάρτη (πηγή 2) και με βάση τις γνώσεις που αποκομίσατε από το σχολικό σας εγχειρίδιο:

- α) Να περιγράψετε τους παράγοντες που προκάλεσαν τις μεταβολές που συντελέστηκαν στην Ήπειρο από το τέλος του 5ου π.Χ. αιώνα.
- β) Πώς εξηγείτε το γεγονός ότι τα ηπειρωτικά φύλα δέχτηκαν αρχικά κυρίως πελοποννησιακή επιρροή;

3.

ΠΗΓΗ 1

“Ο μακεδονικός πολιτισμός μετείχε και στον ελληνικό πολιτισμό και στο βαλκανικό πολιτισμό, περιείχε στοιχεία και από τον ελληνικό και από το βαλκανικό πολιτισμό. Εφόσον οι Μακεδόνες ... ήταν από καταγωγή και ως προς τη γλώσσα τους Έλληνες, είχαν μεγάλη μερίδα από την ελληνική βιοθεωρία και εκτιμούσαν την ελληνική τέχνη και λογοτεχνία, ιδιαίτερα το θέατρο. Ταυτόχρονα αυτοί μοιράζονταν το διευρυμένο βασίλειο της Μακεδονίας κατά τη διάρκεια της βασιλείας του Φιλίππου και ύστερα απ’ αυτήν με τους βαλκανικούς λαούς - Ιλλυριούς, Παίονες και Θράκες - και είχαν πολύ περισσότερο σεβασμό για τους βαλκανικούς θεσμούς και για τις ξένες θρησκείες από το σεβασμό που είχαν οι νότιοι Έλληνες, οι οποίοι ζούσαν στις πόλεις-κράτη και περιφρονούσαν κάθε μορφή πολιτισμού και κάθε θεότητα άλλη εκτός από τη δική τους.

.....
Και η Μακεδονία (απομονωμένη ως τότε ελληνική κοινωνία) ήταν μια από τις περιοχές που απολάμβαναν την επέκταση του ελληνικού πολιτισμού του νότου και επωφελήθηκαν από τις ελληνικές επινοήσεις. Αλλά η Μακεδονία ήταν ανεξάρτητη κατά πολλούς τρόπους. Το είδος πολιτεύματος που λέγεται δημοκρατία στη Μακεδονία δεν είχε καν δοκιμαστεί. Η κεφαλαιοκρατική οργάνωση της οικονομίας ελεγχόταν από το βασιλικό μονοπώλιο στην κυκλοφορία νομίσματος και στις δαπάνες. Η αστικοποίηση των πληθυσμών ήταν στη Μακεδονία διεργασία σχεδιασμένη από το κράτος. Η μετακίνηση πληθυσμού ήταν κάτω από έλεγχο και η δουλική εργασία ήταν μηδαμινή”.

Hammond, Το θαύμα που δημιούργησε η Μακεδονία, σ. 257 και 270

Αφού μελετήσετε το κείμενο της παραπάνω πηγής και σε συνδυασμό με τις σχετικές πληροφορίες που σας παρέχει το σχολικό εγχειρίδιο:

- α) Να εκθέσετε τα αίτια που η Μακεδονία παρακολούθησε με καθυστέρηση τις πολιτικές μεταβολές και τις πολιτιστικές εξελίξεις της Νότιας Ελλάδας.
- β) Να εντοπίσετε τις διαφορές του μακεδονικού βασιλείου από τις σύγχρονες του πόλεις-κράτη της Νότιας Ελλάδας και να τις αιτιολογήσετε.

4. Από το βιβλίο του Hammond *Το θαύμα που δημιούργησε η Μακεδονία*, παρατίθενται τα ακόλουθα αποσπάσματα.

ΠΗΓΗ

- i) “... Όταν εκλεγόταν ο βασιλιάς, οι άνδρες του πεζικού κτυπούσαν τα ξίφη τους πάνω στις ασπίδες, για να υποδηλώσουν έτσι ότι ήταν πρόθυμοι να συντρίψουν εκείνους που τυχόν θα διατύπωναν αξιώσεις για το θρόνο, χωρίς να έχουν τέτοιο δικαίωμα...” (σ. 82)
- ii) “... ‘Μακεδόνες’ ή ‘οι Μακεδόνες’ σήμαινε τη Συνέλευση, η οποία εξέλεγε το βασιλιά ή και απομάκρυνε το βασιλιά από το θρόνο του, τον καθαιρούσε (η πρώτη περίπτωση καθαίρεσης που αναφέρεται είναι εκείνη του Αμύντα Γ΄ το 393 π.Χ.) ... Αυτοί που κατείχαν τα αξιώματα εκλέγονταν από όλους όσους ήταν γραμμένοι στον κατάλογο ως ενεργά μέλη (στρατεύσιμοι). Στη Μακεδονία αυτός ο περιορισμός του πολιτικού σώματος ήταν μια κληρονομιά από το ποιμενικό παρελθόν και ένας τέτοιος περιορισμός του προνομίου ήταν επιπλέον χρήσιμος για ένα κράτος που βρισκόταν συνεχώς σε πόλεμο ή κάτω από την απειλή του πολέμου...” (σσ. 95-96)
- iii) “... Μπορούμε να κάνουμε μια αντιδιαστολή προς την κατάσταση που υπήρχε στο κράτος της Σπάρτης. Εκεί οι ‘Σπαρτιάτες’ αντιστοιχούσαν προς τους ‘Μακεδόνες’, ως πολίτες με πλήρη δικαιώματα, και οι βασιλείς (που ήταν από δύο βασιλικές οικογένειες) κυβερνούσαν απευθείας τον υπόλοιπο πληθυσμό μέσα στο βασίλειο, αλλά η διαφορά ήταν ότι ο όγκος εκείνου του πληθυσμού περιοριζόταν σε μια κατάσταση δουλείας και είχε στερηθεί τα πιο πολλά πολιτικά δικαιώματα. Το βασίλειο της Μακεδονίας από την άποψη αυτή ήταν σε θέση πλεονεκτική, γιατί ο βασιλιάς και οι Μακεδόνες του στενού κύκλου του μπορούσαν και πραγματικά υπολόγιζαν στην αφοσίωση του υπόλοιπου πληθυσμού του βασιλείου. Το Μακεδονικό κράτος ήταν οργανωμένο για πολεμικές ανάγκες προς τα έξω, γιατί είχε διαμορφωθεί κάτω από την πίεση επιθετικών γειτόνων και είχε επίσης εθιστεί στην έννοια της κατάκτησης. Εκείνοι οι πολίτες που είχαν πλήρη δικαιώματα - ο βασιλιάς δηλαδή και ο κύκλος των Μακεδόνων που εκείνος επέλεγε - αποτελούσαν το στρατιωτικό βραχίονα του βασιλείου. Είχαν πολλή εμπειρία πολεμική, είχαν θέληση να πολεμήσουν οι ίδιοι για το βασιλιά και τη χώρα τους και είχαν επιθυμία ν’ αποκτήσουν πολεμική δόξα. Ήταν ευχαριστημένοι που μετείχαν στην εκλογή ενός ανθρώπου για να γίνει βασιλιάς τους ή για να απομακρύνουν οποιουσδήποτε προδοτικούς σφετεριστές, και ήταν πρόθυμοι να υπακούουν τον αρχηγό τους στην ώρα της δράσης...” (σ. 98)

Αφού μελετήσετε τα αποσπάσματα που παρατίθενται από το βιβλίο του Hammond και σε συνδυασμό με τις γνώσεις που αποκομίσατε από το σχολικό σας εγχειρίδιο:

- α) Να περιγράψετε τον τρόπο εκλογής του βασιλιά στο Μακεδονικό κράτος.
- β) Να προσδιορίσετε το ρόλο και τις δικαιοδοσίες της μακεδονικής συνέλευσης.
- γ) Να συγκρίνετε τη μακεδονική συνέλευση με τη σπαρτιατική Απέλλα και να εκθέσετε τα συμπεράσματά σας.

Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

1. Να κατονομάσετε τους φορείς εξουσίας στη Μακεδονία και να περιγράψετε τις δικαιοδοσίες τους.
2. Να παρουσιάσετε τις υπάρχουσες ομοιότητες ανάμεσα στο κράτος της Μακεδονίας και στο κράτος της Ηπείρου.
3. Ποια βασική ομοιότητα εντοπίζετε ανάμεσα στο πολίτευμα του κράτους των Μολοσσών και του κράτους της Σπάρτης;
4. Να προσδιορίσετε το νοηματικό περιεχόμενο του όρου *εταίροι*.

Ερώτηση αντιστοίχισης

Να γράψετε στο κενό αριστερά το γράμμα του δεδομένου της Β' στήλης, που αντιστοιχεί στο δεδομένο της Α' στήλης.

A.	B.
1) ___ ο βασιλιάς της Μακεδονίας	α. είχε αρμοδιότητες πρωθυπουργού
2) ___ ο βασιλιάς της Ηπείρου	β. ήταν "κληρονομικό δικαίωμα" μονάρχης
3) ___ ο βασιλιάς του κράτους των Πτολεμαίων	γ. εφάρμοζε τη δημοσιονομική πολιτική του κράτους
4) ___ ο διοικητής	δ. ήταν απόλυτα συγκεντρωτικός
5) ___ ο χρηματιστής	ε. ανακηρυσσόταν από τη συνέλευση
6) ___ ο "επί των πραγμάτων"	στ. ήταν περιοδύων δικαστής
7) ___ ο λαοκρίτης	ζ. μεταβίβαζε τις εντολές του βασιλιά στον επιστολογράφο
8) ___ ο εκλογιστής	η. διηύθυνε τα λογιστικά του βασιλιά
	θ. ιερέας-δικαστής που εκδίκασε υποθέσεις ιθαγενών
	ι. είχε την ευθύνη του στρατού